

Néha érdemes az egyszerű és megszokott jelenségekre új módon, a csodálkozás érzésével rátekinteni. Megpróbálunk eligazodni abban, ami az olvasó emberrel történik. Az olvasás tanulásának folyamatában mindannyian néhány szakaszon haladunk át. A kisgyermek minden betűt különálló lényként érzékel, és örömet tapasztal, amikor a betűkből egy számára ismerős szó áll össze. Az általános iskola 1-4 osztálya során a gyermek hatalmas lépést tesz meg fejlődésében a szó észlelésétől a néhány oldalnyi szöveg észleléséig. A tanuló 4. osztályra más tudatszintre jut az első osztályoshoz képest. Hiszen a szöveg észlelése bonyolult lelki-szellemi szervezetet, fejlett emlékezetet és fantáziát igényel. Hogyan is megy végbe és mit is jelent a szöveg észlelése?

Olvasom a szavakat és a mondatokat, melyekből a szöveg áll, de nem a betűket és a hangokat észlelem, hanem a szavak mögött álló gondolatokat, ideákat. Ezért nagyon nehéz befogadni az olyan szöveget, melyben sok ismeretlen szó, speciális szakszó, szokatlan szóösszetétel található. Minduntalan „megbotlunk” az olvasás során, hogy megnézzük a szó jelentését a szótárban, hogy megértsük a mondat értelmét.

Ha költészethez, prózához, dramaturgiához – művészi szövegekhez fordulunk, akkor láthatjuk, hogy a szerző arra törekszik, hogy a szavak segítségével olyan alakokat, képeket hozzon létre, melyeket az olvasó képes befogadni. Nem véletlen, hogy a drámában a cselekményt képekre bontják – első, második stb. kép. A novellában vagy a regényben egymást váltó képek sokasága vonul el előttünk. A képek észlelésének kritériuma az olvasónak az a képessége, mellyel a történetet vagy elbeszélést a szöveghez közeli módon megismétli. Nem véletlen, hogy az iskolás kor előtti vagy alsóbb osztályos gyermekek annyira szeretik a képes könyveket, hiszen önmaguknak még bonyolult a nagy szöveget gondolatilag képpé fordítani. Gyakorlatilag lehetetlen szó szerint megjegyezni egy nagy terjedelmű szöveget, de néhány képre lehet emlékezni, s kapcsolatot építeni köztük.

Ha az olvasás folyamatába merült olvasót kívülről megfigyeljük, akkor észrevehetjük, hogy a tudatállapota különbözik az éber tudattól és az alvástudattól. Ezt a tudatot legpontosabban álmodó tudatállapotnak nevezhetjük, hiszen az olvasó felváltva hol az őt körülvevő természeti világban, hol a szöveg szerzője által létrehozott képi világban tartózkodik. Az olvasó a szerző által mesterségesen előidézett időáramlatba merül. Ez az időáramlat magába foglalhat a hősök életéből egy napot, egy hetet, egy hónapot, de akár egy egész életet is. A könyvet pedig néhány óra vagy néhány nap alatt el lehet olvasni. A szöveg mögött álló alakok észlelését az imaginációhoz lehet hasonlítani, a képek és alakok változási folyamatának észlelését az inspirációhoz. Az olvasás folyamán az imagináció a saját lelke belső terében bontakozik ki, hiszen minden olvasónál saját kép keletkezik az olvasás során, néha pedig egyáltalán nem keletkezik. Az inspiráció pedig a lelke belső időjében bontakozik ki, amikor a szerző művében zajló időáramot övele együtt élem át.

A szöveg észlelésében még tovább is lehet haladni, ha az olvasó a szöveg észlelésétől a szerző szándékának, ideájának észleléséhez jut. Bármely ember által alkotott dolog, így a szöveg is, mint anyagi dolog, kezdetben ideaként élt az ember tudatában. Amikor a teremtés aktusa végbement, a dolog objektívvá vált és elkülönült a teremtőtől. Most más emberek is befogadhatják és értékelhetik, kinyilváníthatják a véleményüket arról, hogy mennyire sikerült a szerzőnek megtestesítenie az ideáját. A mű szándéka, ideája az ember, a teremtő részvétele nélkül nem jön létre. Ha megértjük az ideát, találkozunk a szerzővel, ha a szövegen, az események áramán keresztül áthatolunk a szándék megértéséhez, felemelkedünk az intuíció területére. Ennek a fogalomnak az értelme számomra úgy tárul fel, mint egy képesség, amely lehetőséget ad egy másik lénynek, egy másik Énnek arra, hogy a lelkemben éljen. Akkor én magam is, mint a szöveg szerzője, más emberek lelkében élhetek.

Felmerül még egy fontos kérdés: hogyan, milyen módon van jelen a szerző a szövegében? Természetesen ez nem anyagi jelenlét, csak egy ideális jelenlétről lehet szó. A szöveget egy olyan tükörhöz lehet hasonlítani, melyben az ember tükröződik. Ahogy egy szokásos tükörben semmi sincs jelen az ember fizikai testéből, úgy a szövegben sincs semmi fizikai, anyagi, ami a szerzőhöz tartozna. De a szövegben átélhető a másik Én-lénynek

a jelenléte, aki különbözik tőlem, de én a saját énemnek és a saját gondolkodásomnak köszönhetően megérthetem őt.

Az ember írási és olvasási képességében látható, hogyan tárja fel magát Isten képére és hasonlatosságára. A Bibliából tudjuk, hogy Isten a világot és az embert hat nap leforgása alatt a semmiből teremtette, és a teremtményére tekintve ezt mondta: „Jó!”. Isten tükröződik az általa létrehozott világban, a dolgokban jelen van mint idea, mint értelem. Az ember nem teremt természeti világot és dolgok világát a semmiből maga körül, de önmagát megteremti a saját Énjéből, ez tükröződik a szövegben, a zenében, a képekben és más művészeti alkotásokban. Hogyan fejezhetné ki a belsőjét, hogyan nyithatná ki a lelkét másként, mint szavakon és szövegeken keresztül? Az alkotás a belsőnek a külsőben, a láthatatlannak a láthatóban, a rejtettnek a megjelenültben való tükröződése. Ahogy a tükörben való szokásos tükrözés segít az embernek a látható oldalról, külsőleg meglátni és megismerni magát, úgy a szövegben való tükröződés segít belülről megismerni önmagát.

A gyermek a megtestesülése, születése előtt már létezik a szülei tudatában, mint ... szöveg. Beszélnek róla, várják az érkezését. Az érzékeny anyák képesek észlelni a megtestesülni kész gyermek lelkét, még a fogantatást megelőzően. Mi marad az emberből a halála után? Szöveg – az emlékezet szavai, felirat a síron, levelek, könyvek. A születés és halál közti élet folyamatában minden ember létrehozza a maga szövegét, kiejtett és leírt szavakkal. Ahogy a halott tükör tükrözi az élő embert, úgy tükrözi a halott szöveg is az ember lelkében keletkező élő szót. Önmagában a szöveg egy meghatározott formában megfagyott betű- és jelkészlet, de ez egy út az élő emberhez.

2009.

A fordítás alapja: <http://bdn-steiner.ru/modules.php?name=Books&go=page&pid=1414> Fordította: Rákos Éva